

Vaikuttava Erasmus+ – ajatuksia vaikuttavuuden mallintamisesta, tukemisesta ja arvioinnista

Julia Jousilahti, vanhempi asiantuntija, @juliajousilahti
Lari Hokkanen, konsultti, @larihokkanen

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

**DEMOS
HELSINKI**

Mistä puhumme tänään

Mikä Vaikuttava Erasmus+?

Mitä Erasmus+-hankkeiden toteuttajat ajattelevat vaikuttavuudesta? Kyselyn tuloksia

Kohti Suomen Erasmus+-vaikuttavuusmallia - suosituksia tulevaan

Erasmus+:lla on tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä

Nuoriso- ja koulutussektorin toiminnan kehittäminen Euroopassa, nuorten koulutustason parantaminen, työllistymismahdollisuuksien lisääminen, syrjinnän ehkäiseminen....

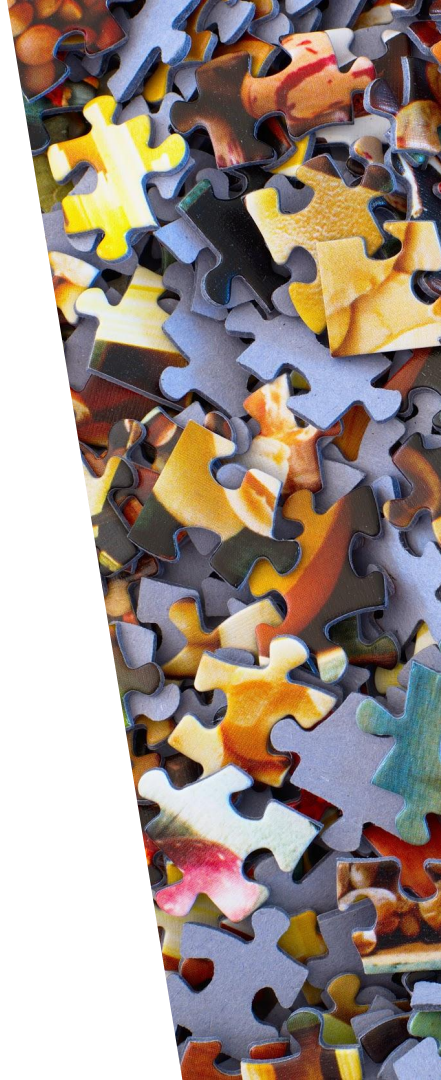
Mutta saako Erasmus+ aikaan tavoittelemiaan vaikutuksia?

Vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa, mutta viisasta

- Yhden tietyn toimenpiteen tai rahoituksen vaikuttavuuden “todistaminen” ei ole helppoa eikä välttämättä mahdollista (varsinkin siirryttäessä yksilötasolta kohti yhteiskunnan tasoa.)
- Silti vaikuttavuuden mallintaminen ja arvioiminen kannattaa: **Kun vaikuttavuutta pysähdytään miettimään, saadaan todennäköisemmin aikaan vaikuttavuutta, kuin jos sitä ei mietitä.**

Vaikuttava Erasmus+

- Opetushallituksen ja ajatushautomo Demos Helsingin yhteishanke keväällä 2019
- Tavoitteena oli luoda pohjaa Suomen oman Erasmus+-vaikuttavuusmallin rakentamiseksi
- Työhön kuului
 - Olemassa olevien vaikuttavuusmallien kartoitus - mitkä elementit niistä voisivat sopia Suomen Erasmus+:lle?
 - Laaja hanketoimijoille suunnattu kysely vaikuttavuusajattelusta hankkeissa sekä siitä, minkälaista tukea toimijat tarvitsisivat vaikuttavuuden kehittämiseen ja arviointiin.
 - Yhteiskehittämistyöpaja: Suuntaviivoja vaikuttavuusmallille
 - Tulokset ja suositukset yhteen kokoava raportti

Mitä Erasmus+-hankkeiden toteuttajat ajattelevat vaikuttavuudesta?

Kyselyn tuloksia

Nykytilan analyysin taustat

- Pohjautui synteesiin kyselystä ja työpajasta
- Suomenkieliseen kyselyyn vastauksia saatiin 692 kappaletta ja ruotsinkieliseen 39
 - Aivan alusta loppuun vastasi noin 440
 - Hieno tulos!
- Avokysymykset ja niiden systemaattinen analyysi keskeisiä
- Tarpeet nousivat selvästi esiin - aineisto saturoitui hyvin
- Kysely ja työpaja täydensivät hyvin toisiaan - hyvin samankaltaisia vastauksia

Erasmus+-hankkeet ja vaikuttavuus nyt

Kysymykset

Selvitimme minkälaisia vaikutuksia ja vaikuttavuutta hankkeissa on tavoiteltu, miten vaikuttavuutta on arvioitu ja minkälaista tukea hanketoimijat kaipaavat vaikuttavuuden kehittämiseen ja arviointiin.

Kysyttiin:

Vaikutustavoitteista: millä tasoilla vaikuttavuutta haetaan ja miten ne liittyvät yleisempiin tavoitteisiin

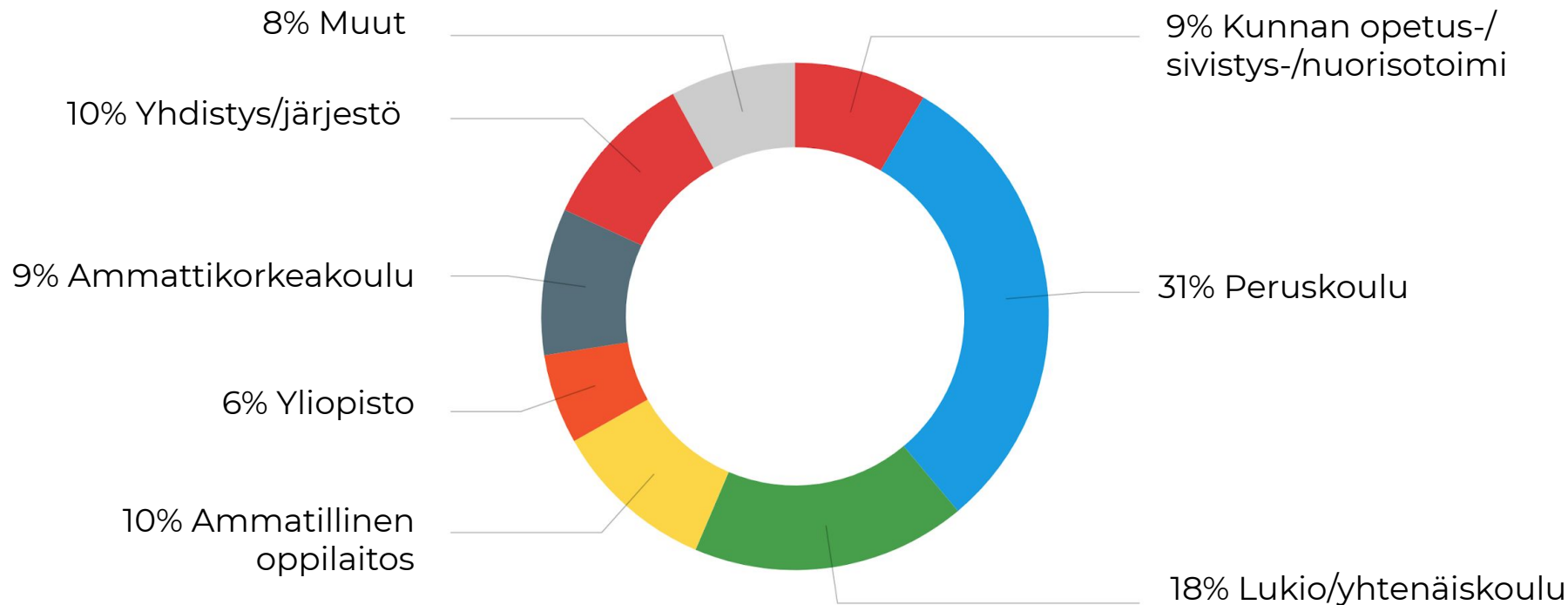
Onko käytetty vaikuttavuuteen liittyviä malleja, työkaluja tai muutosteoriaa

Mihin kohtiin hankeprosessia tarvittaisiin tukea, ja miten OPH voisi tässä auttaa

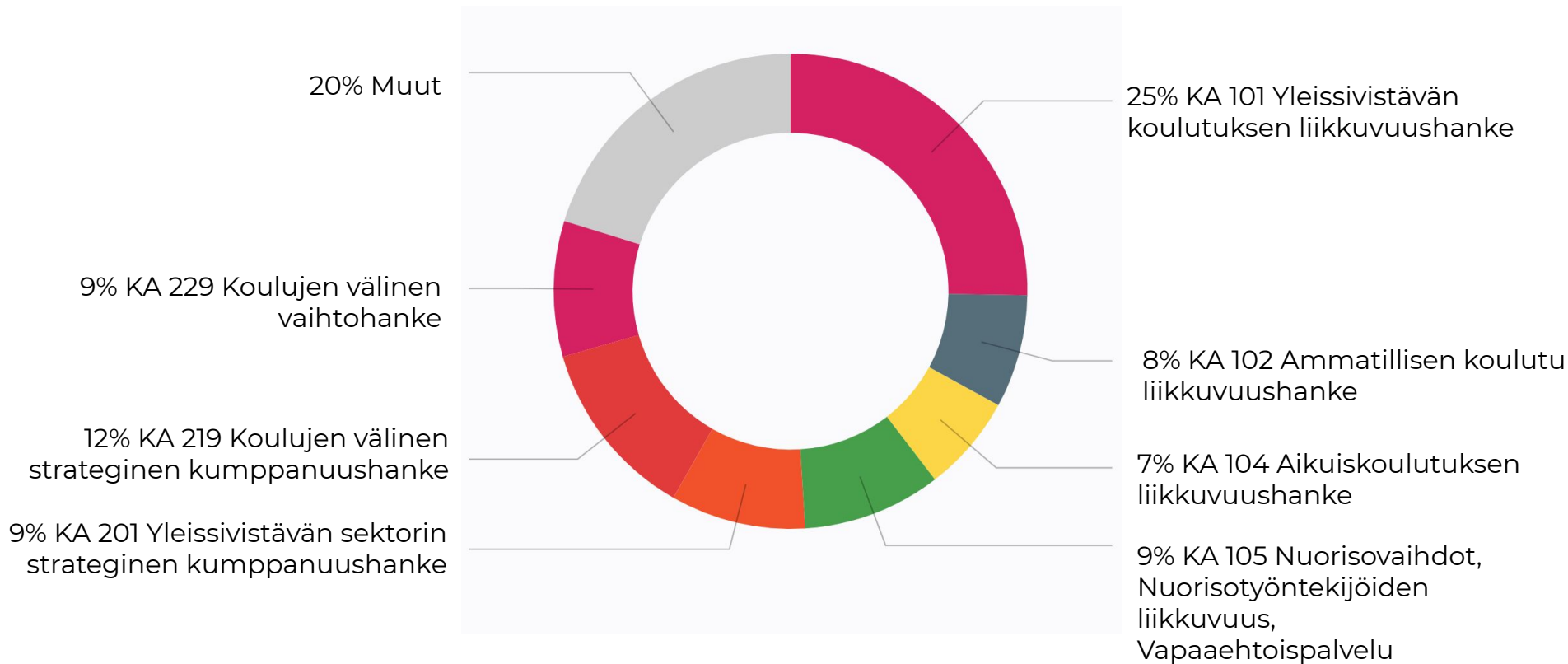
Yleisemmin miten omia tavoitteita (eli vaikuttavuutta) voisi edistää

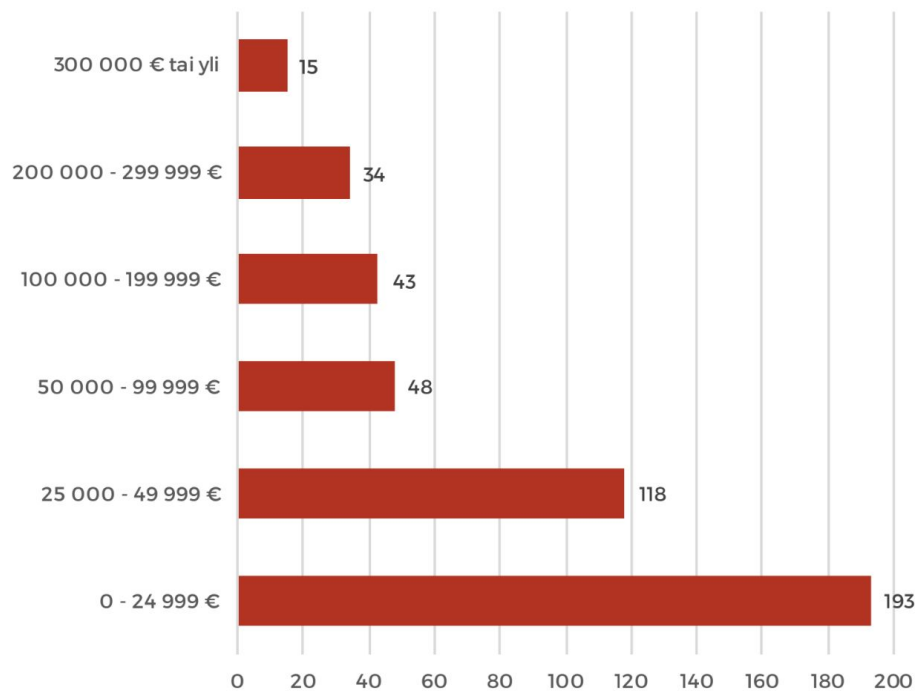
Miten omaa toimintaa on arvioitu, ja millä välinein

Organisaatiotyyppi

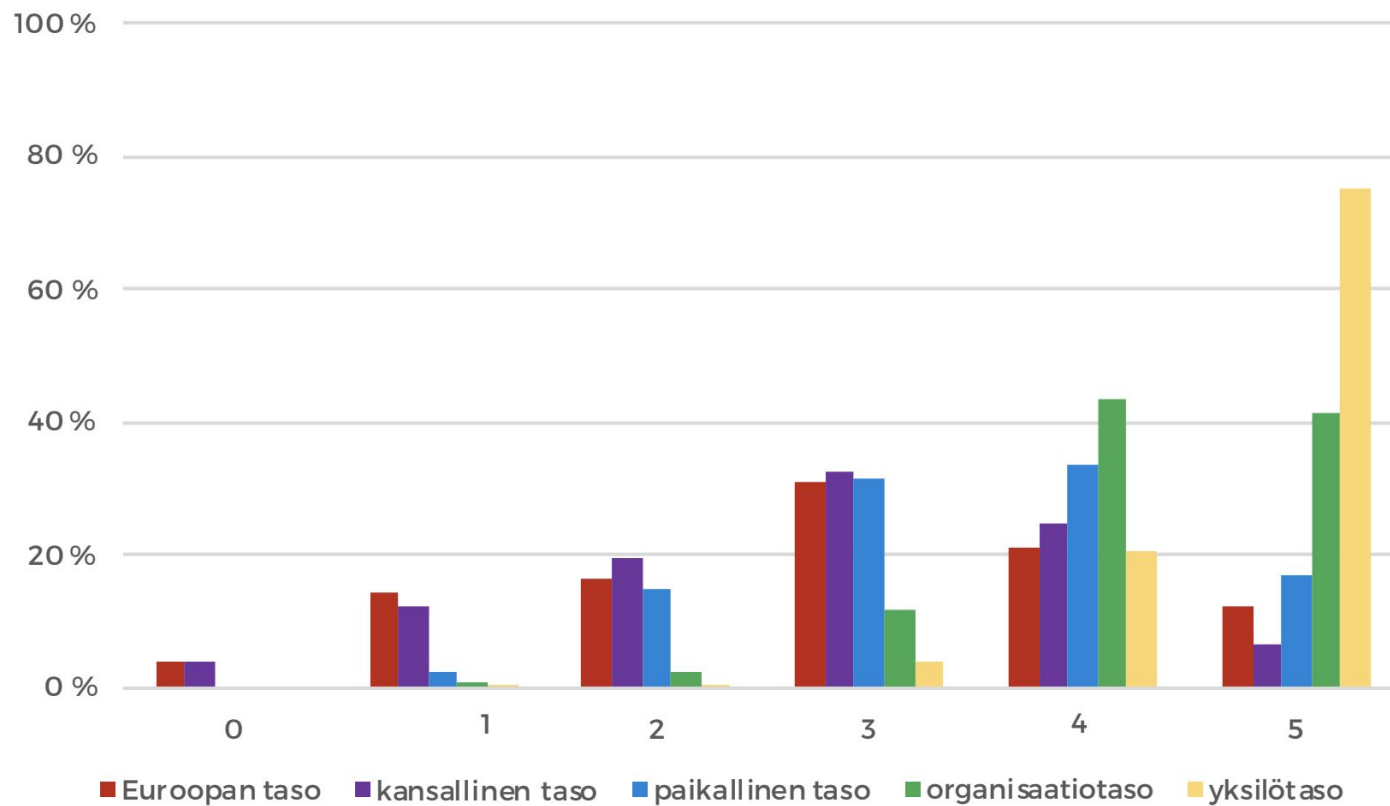

Hanketyyppi

KUVIO 3. VASTAAJAN HANKKEEN SAAMA EU-TUKI (ORGANISAATION SOLMIMAN SOPIMUKSEN MUKAAN)

Haasteet vaikuttavuuden kehittämisessä

Resurssit eivät riitä vaikuttavuuden edistämiseen

Arkiset asiat vievät useimmiten päähuomion tekemisessä ja vaikuttavuuteen liittyviä asioita edistetään, mikäli pystytään. Vaikuttavuuden edistäminen tuntuu ylimääräiseltä. Tarvitaan resursseja - vaikuttavuuden edistäminen ei tapahdu ilman rakenteellisia muutoksia. Tukea toivottiin OPH:lta.

Haasteet vaikuttavuuden kehittämisessä

Vaikuttavuus pitäisi ymmärtää laajemmin kuin pelkkänä arviointina

Vaikuttavuus nähdään pitkälti arvioinnin kautta. Vaikuttavuuteen viitattiin pitkälti vaikuttavuusarviointina. Pitää kannustaa näkemään vaikuttavuus koko hankekaaren asiana - vaikuttavuusajatteluna, organisaation kehittämisenä. Syy-seuraus-ajattelu oli vähällä aineistossa.

Haasteet vaikuttavuuden kehittämisessä

Vaikuttavuus on terminologisesti vaikea

Vaikuttavuuteen liittyvät käsitteet menevät sekaisin. Vaikuttavuuteen liittyvien termien olla mahdollisimman yksinkertaisia ja niitä tulisi olla mahdollisimman vähän. Niitä pitäisi myös käyttää johdonmukaisesti koko hankekaaren ajan: ei saisi olla niin, että hankeraportissa tulee yllättäviä kysymyksiä, joihin vastaaminen on haastavaa. Se että vaikuttavuus nähtiin yksilötason näkökulmasta - ei ole välttämättä ongelma.

Haasteet vaikuttavuuden kehittämisessä

Vaikuttavuuden todentaminen on vaikeaa

Vaikuttavuuden todentaminen koetaan vaikeaksi. Miten nähdä ja todentaa 'kaukana' olevaa vaikuttavuutta? Useissa hankkeissa mittaaminen koettiin vaikeaksi. Vaikuttavuusarvioinnin työkaluista ei ollut laajaa tietoutta.

Mahdollisuudet vaikuttavuuden kehittämiseksi

Vaikuttavuus koetaan ylipäänsä tärkeäksi asiaksi

Aineistossa vaikuttavuus näkyy haluna kehittää omaa työtä, jonka tueksi kaivataan uusia työkaluja ja koulutusta. Yleisellä tasolla vaikuttavuus ymmärretään usein sellaisten asioiden tekemiseksi, joilla on merkitystä ja jotka liittyvät yleisiin Erasmus+-tavoitteisiin. Työkalu haluttiin ja vaikuttavuuden edistämiseen kaivattiin tukea (kysely).

Mahdollisuudet vaikuttavuuden kehittämiseksi

Vaikutuksia arvioidaan ja niistä ollaan kiinnostuneita

Vaikuttavuusarviointi otetaan jo vakavasti. 60 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi, että hankkeen tuloksia ja vaikutuksia oli arvioitu. Vaikutusten arviointiin myös pyydettiin paljon lisää tukea.

Mahdollisuudet vaikuttavuuden kehittämiseksi

Erasmus+-ohjelman tavoitteet tunnetaan ja koetaan tärkeiksi

Erasmus+ koetaan ylipäänsä “hyvänä” kattohankkeena, jonka avulla on mahdollista edistää useita erilaisia – mutta jollain tavalla kansainvälisyyteen, eurooppalaisuuteen, kielitaitoon, suvaitsevaisuuteen ja liikkuvuuteen liittyviä – tavoitteita.

Erasmus+-tavoitteet ja organisaation omat tavoitteet ovat vahvasti linjassa

Erasmus+-tavoitteiden koetaan olevan täysin linjassa organisaation oman strategian kanssa. Hankkeet nähdään siis käteväenä keinona toteuttaa organisaation omaa tavoitetta olla esimerkiksi kansainvälinen toimija.

Vaikuttavuusmalli

**Syy-seuraukset
näkyviin**

**Voi käyttää
monessa
vaiheessa**

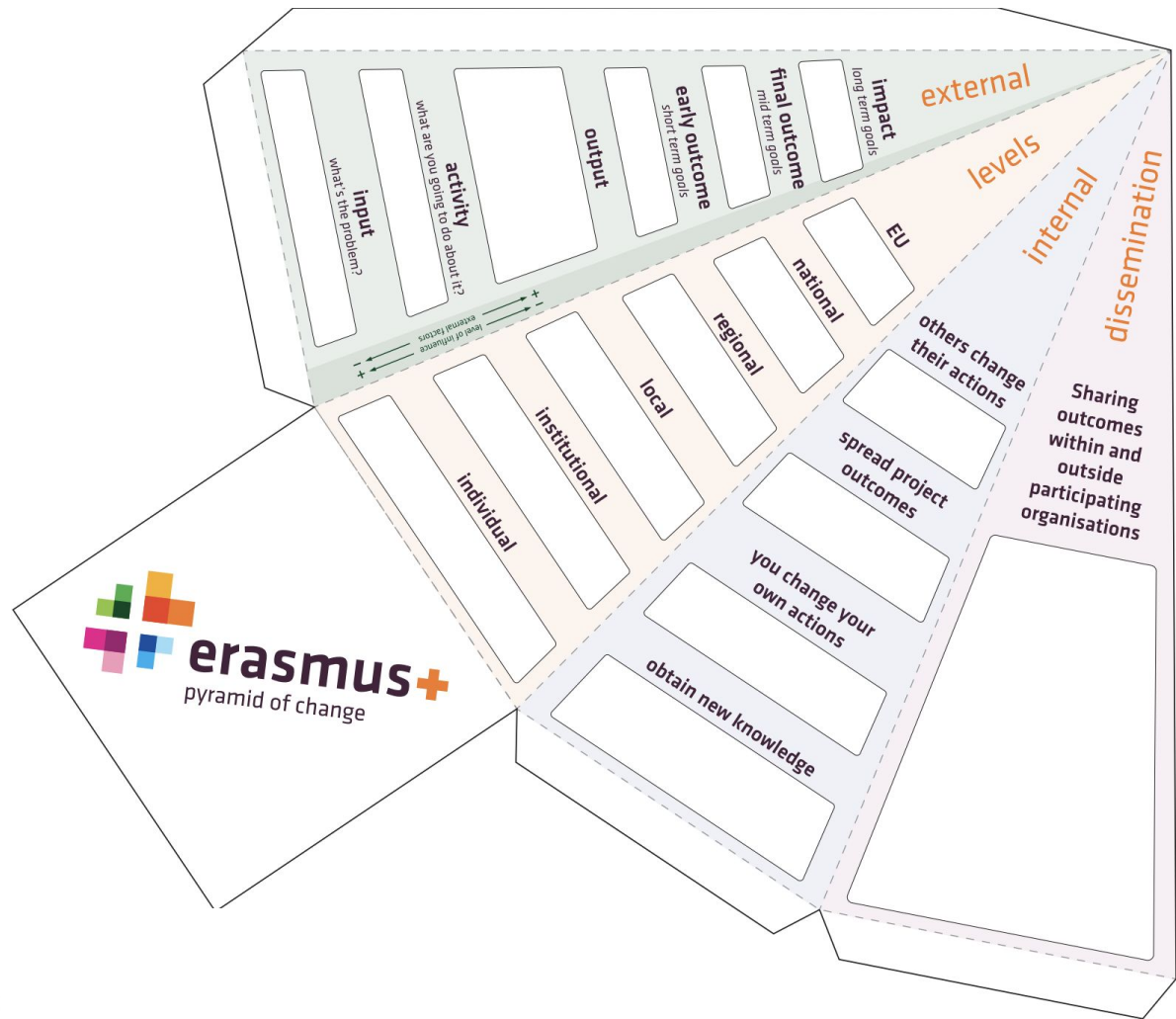
**Linkki
indikaattoreihin**

**Hajanainen
kenttä, mutta
monissa sama
perusidea:
IOOI**

**IOOI ei ole
kaikki
kaikessa**

**Tärkeää
räätälöidä**

Mitä elementtejä vaikuttavuusmallissa voi olla: esimerkki

PARTNER ORGANISATIONS

- What changes will occur in partner organisations as a result of the activities?
- What new or improved partnerships, products or services will be generated?
- How will policies or procedures be changed or improved?

LEARNERS

- What change will occur for learners as a result of your activities?
- What new skills or competences will they gain?
- How will their attitudes, opinions or aspirations change as a result of the project?

YOUR IMPACT

What is the main thing or things that your project hopes to achieve?
Think about the problem or issue that you are trying to solve.

SYSTEMIC

- What changes to legislation or public policy will occur in your sector or field?
- What contribution will you make to improvements in professional practice or methods of learning?
- What new or improved qualifications or learning modules will you produce?
- What benefits will your project deliver for sector or professional networks?

- How will your activities affect staff working on the project?
- What new experience, skills and competences will they develop?
- How will involvement in the project support staff in their continuing professional development?

PROJECT STAFF

	Attitudes (mindset/approach) Thinking, feeling, values, sense-making, point of view, understanding, perspective	Abilities (skills/agency) Competencies, confidence, mastering new tools, uptake of new tools, motivation	Behaviour (action) Activities, time usage, habits, ways of working, unlearning, application of new methods & tools	Discourse (language) Information, documents, communication, decision-making criteria, stories, advocacy	Roles (functions) Ways of organising, tasks, formal criteria, job descriptions, operating model, responsibility areas	Relationships (interactions) Social engagements, networks, partners, social capital, conversations, alliances	Environment (Incentives) Authorising environment, structures, procedures, accountability, success criteria, management processes	Outputs (production) Initiatives, products, strategy, materials, artifacts, tasks completed, new projects	Ripple effects Unexpected effects, indirect value-creation, longer-term potentialities, ambiguous outcomes
Individual									
Team									
Organisational									
Ecosystem									

An aerial photograph of Helsinki, Finland, taken during the golden hour of sunset. The city's dense urban landscape is visible, with a mix of colorful residential buildings and green trees. In the background, the city gives way to a body of water and industrial structures, including cranes and smokestacks. The sky is a soft gradient of orange and blue.

Kohti Suomen Erasmus+- Vaikuttavuusmallia

Suosituksia tulevaan

Organisaatiokulttuuri, joka tukee vaikuttavuutta

Selkeä vaikuttavuusmalli on hyvä lähtökohta, mutta sen **merkitys jää pieneksi, jos vaikuttavuusajattelua ei ole muuten sisäistetty organisaatiossa.**

Siksi onkin tärkeää, että Erasmus+-vaikuttavuusmalli ottaa huomioon **organisaatiossa tapahtuvan oppimisen ja kulttuurin muutoksen** (vrt. *NESTAn Cultural Change Impact Framework*)

Lopulta vaikuttavuudessa on kyse siitä, että joku muuttaa toimintaansa. **Jotta vaikuttavuusajattelu leviää organisaatiossa, siitä pitää puhua toistuvasti ja sen pitää olla kaiken toiminnan lähtökohta – että hankkeista puhuttaessa lähdetään aina liikkeelle siitä, “miksi tehdään”, ennen kuin puhutaan siitä, “mitä tehdään.”**

Hanketoimijoiden kyselyn mukaan **työn yhteiskunnallinen merkitys motivoi** → vaikuttavuusajatteluun panostaminen voi tukea motivaatiota ja parantaa työn tuottavuutta

Vaikuttavuusmalli, ohjaa ajattelemaan vaikuttavuutta hankekaaren alusta asti

Vaikuttavuutta mietitään usein eniten vasta arviointivaiheessa, mikä on ymmärrettävä.

Jotta hankkeesta saadaan mahdollisimman vaikuttava, edellyttää se kuitenkin tavoitellun vaikuttavuuden pohtimista ja mallintamista ennen hanketta – **erilaisten “vaikuttavuusreittien” miettimistä sen sijaan, että vain oletetaan, että tehdyistä toimenpiteistä seuraa myönteisiä asioita.** Tässä vaikuttavuusmallista voi olla paljonkin apua.

Vaikuttavuusmalli organisaation omaan tarpeeseen

Vaikuttavuusmallien kenttä on monitahoinen ja eri konteksteissa käsitteitä käytetään eri tavoin.

Vaikuttavuusmallit ovat aina organisaatiokohtaisia.

Useat mallit perustuvat ytimeltään IOOI-logiikkaketjuun, **mutta mallit painottavat ketjun eri kohtia tai käyttävät samoista vaiheista eri termejä.**

Yhtä oikeaa tapaa rakentaa vaikuttavuusmallia tai käyttää käsitteitä ei ole – **mitä vaikuttavuuden arvioinnin vaiheita omassa mallissa halutaan painottaa?**

Vaikuttavuusmalli, joka hyödyntää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia mittareita

Usein ajatellaan, että vaikuttavuutta pitää pystyä arvioimaan kvantitatiivisilla mittareilla tai muuten sitä on mahdotonta todentaa. Hankkeiden aikaansaamasta vaikuttavuudesta ei kuitenkaan useinkaan ole mahdollista saada tarkkaa määrällistä tietoa (tuotoksia ja vaikutuksia voidaan helpommin arvioida numeerisesti), varsinkaan hankearvioinnin puitteissa.

Tieteellisesti pätevään syy-seuraus -päätteilyyn tarvitaan usein satunnaistettuja kenttäkoeasetelmia, jotka eivät ole käytännössä mahdollisia Erasmus+-kontekstissa.

Laadullisen tiedon kerääminen esimerkiksi haastatteluin voi rikastuttaa vaikuttavuusanalyysiä ja tuoda ilmi ennakoimatonta, yllättävää vaikuttavuutta. Keskeistä on löytää tarkoituksenmukaiset menetelmät kunkin hankkeen tarpeisiin.

Myös hanketoimijoiden itse kirjoittamat **“vaikuttavuustarinat”** (perustellut, syy-seuraus-suhteet esiintuovat parhaat arvaukset siitä, minkälaista vaikuttavuutta hanke on saanut aikaan) tuovat lisätietoa hankkeen vaikuttavuudesta.

Vaikuttavuusmalli, joka huomioi odottamattomat tulokset ja vaikuttavuuden

Vaikka hanke olisi hyvin huolellisesti suunniteltu ja oletettu vaikuttavuus mallinnettu etukäteen, **jokaisesta hankkeesta syntyy aina odottamattomia tuloksia ja vaikuttavuutta.**

Erasmus+-**vaikuttavuusmallin on hyvä ohjata tarkkailemaan näitä odottamattomia vaikuttavuuksia**, jotka saattavat lopulta olla kaikkein merkittävimpiä tai mahdollisesti kannustaa muuttamaan hankkeen suuntaa.

Esimerkiksi *NESTA Cultural Change Impact Framework* ottaa odottamattoman vaikuttavuuden huomioon kohdassa “ripple effects.”

Vaikuttavuusmalli, joka huomioi hankekumppanit ja tuo heidät yhteen jaettujen tavoitteiden taakse

Koska Erasmus+-hankkeita toteutetaan yhdessä kansainvälisten kumppaneiden kanssa, **riippuu hankkeen aikaansaama vaikuttavuus myös kumppaneiden toiminnasta.**

Siksi Erasmus+-vaikuttavuusmallin on syytä ottaa huomioon tämä ulottuvuus, kuten esimerkiksi *Impact+ Tool* UK -malli tekee.

Vaikuttavuustavoitteet tulee määritellä yhdessä kumppaneiden kanssa niin, että kaikki mukana olevat toimijat ovat sitoutuneet niihin ja niiden seuraamiseen.

Vaikuttavuusmalli, joka on skaalautuu hankkeen koon mukaan

Erasmus+-hankkeiden kirjo koon ja aiheiden suhteen on valtava. **Ei ole tarkoituksenmukaista “pakottaa” jokaista hanketta käyttämään yhtä ja samaa mallia ja työkaluja.**

Hankeraportointiin liittyvä byrokratia on koettu raskaaksi suhteessa hankkeen kokoon. **Vaikuttavuusmallin ei pidä lisätä tätä taakkaa.**

On tärkeää, että malli ottaa huomioon hankkeiden erilaisuuden: Esim. joillain hankkeilla paikallinen vaikuttavuus on suurempaa kuin kansainvälinen vaikuttavuus, jolloin on tarkoituksenmukaista keskittyä tukemaan ja arvioimaan sitä mahdollisimman hyvin (vrt. *Impact+ Tool UK* -malli.)

Vaikuttavuusmalli osaksi hankkeen muuta hallinnointia – ei lisätaakaksi

Erasmus+-vaikuttavuusmallin käyttöönotto saattaa edellyttää **koko hankesuunnittelu- ja raportointiprosessin muokkaamista.**

Vaikuttavuuden mallintamista ja arviointia tulisi ajatella osana koko hankkeen haku-, suunnittelu- ja raportointikokonaisuutta niin, että hanketoimijan näkökulmasta kyse on **yhdestä selkeästä kokonaisuudesta**, jossa esimerkiksi samankaltaisia kysymyksiä ei kysytä useaan otteeseen eri kohdissa raportointia.

Näin vaikuttavuusajattelua myös tuodaan hankkeen ytimeen sen sijaan, että se nähtäisiin jonain ylimääräisenä ja ydintekemisestä erillisenä.

Mallin **helppokäyttöisyys on tärkeää**, joten mallin ja ohjeiden on hyvä olla saatavilla suomeksi ja siinä käytetyn kielen pitää olla yleistajuista.

Vaikuttavuusmallin käyttämistä tukevat resurssit ja toimenpiteet, jotka vahvistavat vertaisoppimista

Vaikuttavuusmalliin käytön tukemiseen on syytä varata **resursseja ja tukea**. Tätä voi olla esimerkiksi:

Koulutukset: Vaikuttavuuskoulutuksilla voidaan tukea mallin käyttöönottoa. Mallia on myös hyvä päivittää säännöllisesti yhdessä kentän toimijoiden kanssa, jotta se säilyy ajantasaisena ja miellyttävänä käyttäjä.

Vertaisoppiminen: Hanketoimijoille tehty kysely ja työpaja osoittivat, että kiinnostusta kuulla toisten hankkeiden (epä)onnistumisista ja opeista on runsaasti. OPH:n fasilitoimat vaikuttavuuspiirit tukemaan tätä?

Viestinnän tuki: Hanketoimijat näkevät viestinnän todella tärkeäksi tavaksi edistää vaikuttavuutta ja kaipaavatkin markkinointiin ja viestintään runsaasti apua, tukea ja resursseja.

Pitkittäistutkimukset: Yksittäisissä hankkeissa ei usein ole mahdollisuutta palata arvioimaan vaikuttavuutta esim. useamman vuoden päästä. Ohjelmatasolla pitkittäisarviointia on tehty, mutta voisiko esimerkiksi OPH tukea hankkeita hanketason pitkittäistutkimuksien tekemisessä?

**Suomen Erasmus+ – valmiina
vaikuttavuusajattelun
vahvistamiseen**

KIITOS

Julia Jousilahti, vanhempi asiantuntija, @juliajousilahti
Lari Hokkanen, konsultti, @larihokkanen

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

**DEMOS
HELSINKI**